

или прибыль, которые обеспечат получение первично ожидаемой от их использования экономической выгоды; сравнить стоимость активов, приобретенных в различные учетные периоды; более точно оценить соотношение между текущими и долгосрочными активами.

Ключевые слова: текущая себестоимость, историческая себестоимость, оценка, финансовая концепция сохранения собственного капитала, физическая концепция сохранения собственного капитала.

Nashkerska H. V., Shurpenkova R. K.

Measurement objects financial accounting for the current costs

The content and the need to assess the facilities accounting for fair value, are the main advantages of this method of evaluation: the ability to reflect the cost of the acquisition (production) assets or liabilities to recognize past service estimates prevailing at a particular time, to differentiate income (loss) from change prices and operating activities, to observe the comparability of revenues and expenses of the reporting period. This will more accurately assess the ability of assets to generate future cash flows or earnings that will provide the primary use of the expected economic benefits will compare the value of the assets acquired in different accounting periods, a more accurate assessment of the relationship between current and non-current assets.

Key words: *current costs, historical cost, assessment, financial concept conservation equity, saving physical concept of equity.*

Нашкерська Галина Володимирівна – доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту Львівського національного університету імені Івана Франка;

Шурпенкова Руслана Казимирівна – доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ).

УДК 657:65.012.12

Р. К. Шурпенкова

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Описано методичні основи проведення аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання. Подано етапи проведення аналізу фінансового стану підприємства за двома підходами, певними напрямками та аспектами. На-

© Р. К. Шурпенкова, 2013

дано пропозицій щодо їх удосконалення з метою розроблення єдиної методики через встановлені підходи до порядку проведення аналізу формування і використання фінансових ресурсів.

Ключові слова: *методика, аналіз, фінансовий стан, оцінка, суб'єкти господарювання, підприємство, фінансові ресурси.*

Постановка проблеми. Об'єктивна і своєчасна оцінка фінансового стану підприємств набуває особливого значення за виникнення різних форм власності. Кожен власник повинен використовувати всі наявні та приховані резерви для збільшення прибутку. Закони ринку потребують від усіх його учасників відповідного способу мислення та поведінки. Ринкова економіка приводить у рух усі ресурси, щоб одержати найвищий прибуток на кожному вкладену в підприємство гривню. Для досягнення цієї мети слід постійно аналізувати фінансовий стан, рух фінансових ресурсів, проводити обґрунтоване наукове дослідження фінансових відносин.

Інформація про фінансовий стан підприємства надзвичайно важлива як для керівництва підприємства, так і для інвесторів. Тому заслуговує на увагу проблема щодо інформаційного забезпечення підприємства. Достовірність даних про фінансовий стан підприємства є важливою умовою для прийняття правильних управлінських рішень [1].

Фінансовий аналіз сьогодні повинен орієнтуватися на ринкові умови, що змінюються, державну політику в галузі реформування і становлення бухгалтерського обліку і аудиту, давати практичні напрями поліпшення фінансового стану підприємств і подолання кризових станів, у т. ч. банкрутства.

У ринкових умовах існує необхідність розроблення методики аналізу фінансового стану підприємства, яка б давала можливість здійснення загальної оцінки динаміки та структури статей чинної в Україні фінансової звітності; комплексних досліджень фінансової стійкості та ліквідності балансу підприємств; обґрунтування методичних підходів до побудови системи фінансових коефіцієнтів та їхніх розрахунків; дослідження взаємозв'язку прибутку, руху капіталу та потоку грошових коштів; здійснення аналізу інвестиційної привабливості підприємств та організацій на основі фінансових коефіцієнтів і рейтингових оцінок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розробку теоретичних і методичних засад оцінки фінансового стану вітчизняних підприємств внесли вчені-економісти: Л. Д. Білик, Ф. Ф. Бутинець, В. М. Івахненко, К. В. Ізмайлова, Л. А. Лахтіонова, Є. В. Мних, А. М. Поддєрьогін, В. В. Сопко, О. О. Терещенко, С. І. Шкарабан та ін.

Питання оцінки фінансового стану підприємств розглядалися у працях зарубіжних науковців і практиків, зокрема: М. І. Баканова, І. Т. Балабанова, Л. Бернстайна, О. В. Єфимова, В. В. Ковальова, М. Р. Метьюса, Д. Міддлтона,

В. П. Привалова, Ж. Рішара, В. М. Родіонової, Г. В. Савицької, Д. Стоуна, Е. Хелферта, А. Д. Шеремета та ін.

Проте в сучасних умовах існує необхідність розроблення єдиної методики фінансового аналізу з метою адаптації до вітчизняних умов господарювання. Значною мірою це зумовлено трансформаційними процесами в Україні, направленими на досягнення міжнародних стандартів економічної діяльності.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення методичних основ проведення аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання і надання пропозицій щодо їх удосконалення з метою розроблення єдиної методики через установлені підходи до порядку проведення аналізу формування і використання фінансових ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Новий тлумачний словник української мови трактує слово «методика» як «сукупність взаємозв'язаних способів та прийомів доцільного проведення будь-якої роботи» [2, с. 617].

Л. А. Лахтіонова має інші судження з приводу методики аналізу: «Практичним додатком до методу фінансового аналізу як науки виступає його методика – сукупність прийомів вивчення та опрацювання фінансової інформації.

Оскільки фінансовий аналіз є складовою аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства, то він практично повністю використовує його методику. На теперішній час серед вчених-економістів не існує єдиного погляду щодо класифікації способів і прийомів аналізу» [3, с. 22].

Методику економічного аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання можна розглядати як:

- побудований у чітко визначеному порядку перелік етапів або питань, які підлягають аналізу;
- певний набір макетів аналітичних таблиць, які заповнюватимуться конкретними показниками діяльності підприємства;
- певний набір аналітичних показників (коефіцієнтів) та алгоритм їх розрахунку.

Доцільно розглянути такі підходи послідовності проведення аналізу фінансового стану.

Від загальної характеристики й оцінки активів та їхніх джерел до оцінки платоспроможності, фінансової стійкості та ефективності використання активів.

Від розрахунку і оцінки узагальнювальних показників ефективності використання капіталу, вивчення його складу і структури до оцінки платоспроможності.

Від аналізу фінансових результатів до загальної оцінки динаміки і структури статей бухгалтерського балансу, фінансової стійкості, ефективності діяльності підприємства.

На нашу думку, основними завданнями аналізу фінансового стану підприємства є вивчення та оцінка:

- показників платоспроможності. Характеризують здатність позичальника своєчасно розрахуватися за зобов'язаннями: коефіцієнт загальної, швидкої і абсолютної ліквідності;
- показників фінансової стійкості. Визначають ступінь незалежності позичальника від зовнішніх джерел фінансування: коефіцієнт автономності, коефіцієнт концентрації позикового капіталу; чистий робочий капітал; коефіцієнт маневреності власних коштів; коефіцієнт незалежності;
- показників ділової активності. Характеризують питому вагу чистого прибутку позичальника в активах, витратах, капіталі тощо: коефіцієнт рентабельності продажу; коефіцієнт валового прибутку; коефіцієнт адміністративних витрат; коефіцієнт рентабельності власного капіталу; коефіцієнт рентабельності активів; коефіцієнт операційного прибутку; коефіцієнт динаміки виручки від реалізації продукції;
- показників діяльності на ринку та співпраці з фінансовими установами: термін функціонування підприємства за поточним профілем діяльності; джерела погашення кредитних зобов'язань; залежність від постачальників; залежність від покупців; фінансовий результат діяльності підприємства;
- показників якості управління: позиція на ринку; ефективність управління позичальника; ділова репутація та професіоналізм керівництва.

Аналіз фінансового стану має дві основні цілі:

- оцінити попередню фінансово-господарську діяльність підприємства;
- підготувати інформацію, яка необхідна для прогнозування.

Цілі аналізу будуть досягнуті в результаті рішення взаємозалежного набору аналітичних завдань:

- визначення фінансового стану підприємства на момент проведення аналізу;
- виявлення тенденцій і закономірностей розвитку підприємства;
- визначення «вузьких» місць, які негативно впливають на фінансовий стан підприємства;
- виявлення резервів, які підприємство може використовувати для поліпшення фінансового стану.

Для комплексного аналізу фінансового стану підприємства слід оцінити тенденції найбільш загальних показників, які з різних сторін характеризують фінансовий стан підприємства. Показниками і факторами належного фінансового стану підприємства, зокрема, можуть бути: стійка платоспроможність,

ефективне використання капіталу, своєчасна організація розрахунків, наявність стабільних фінансових ресурсів.

До найбільш загальних показників комплексної оцінки фінансового стану підприємства належать показники дохідності та рентабельності. Важливе значення має аналіз структури доходів підприємства та оцінка взаємозв'язку прибутку з показниками рентабельності. При цьому важливо проаналізувати зв'язок прибутку підприємства з факторами, які формують прибуток, що полегшує практичну орієнтацію в цих питаннях. Під час оцінки фінансового стану підприємства користуються різними видами фінансового аналізу. Розглянемо класифікацію видів фінансового аналізу на *рис. 1*.

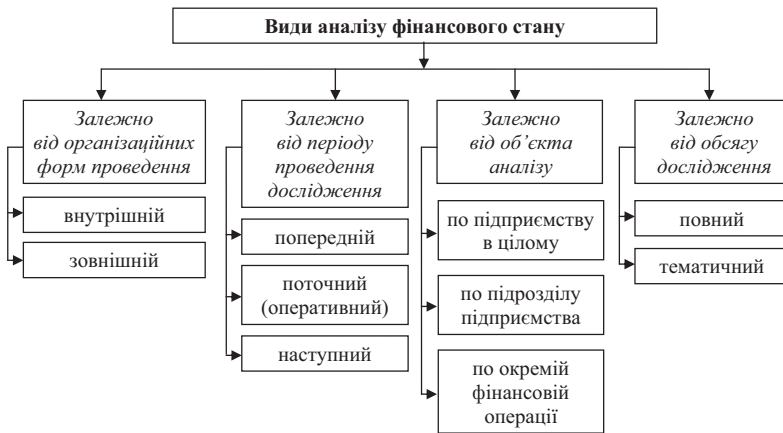

Рис. 1. Класифікація основних видів фінансового аналізу

Залежно від мети, що ставить перед собою фінансовий аналітик, він обирає ті чи інші види фінансового аналізу.

Ознайомлення з дослідженнями науковців дає підставу для висновку про те, що Є. В. Мних і Н. В. Тарасенко у наукових працях визначили більш широке коло завдань аналізу фінансового стану підприємства, підкресливши необхідність оцінки: тенденції розміщення додаткових джерел засобів у різні активи з метою відновлення сталості їхньої фінансової структури і розширення виробництва; узагальнених відомостей про зв'язки підприємства з постачальниками і споживачами продукції, банками, фінансовими ринками – Є. В. Мних; вивчення відповідності між засобами і джерелами, раціональності їх розміщення та ефективності використання [4, с. 129].

Р. В. Федорович, О. М. Загородна і В. М. Серединська [5] рекомендують проводити аналіз у розрізі таких напрямів: аналіз фінансових результатів діяльності підприємства; аналіз активів підприємства; аналіз джерел фінан-

сування активів підприємства; аналіз вартості капіталу; аналіз фінансової стійкості, платоспроможності та ділової активності підприємства; аналіз грошових потоків підприємства; аналіз потенційного банкрутства суб'єктів господарювання.

А. Д. Шеремет і Е. В. Негашев [6] пропонують: аналіз фінансових результатів діяльності підприємства; аналіз рентабельності капіталу підприємства, прибутковості продукції та ділової активності; аналіз фінансового стану підприємства; комплексна оцінка господарської діяльності (бізнесу).

К. В. Измайлова [7] вбачає зміст і послідовність фінансового аналізу іншими, а саме: аналіз фінансових результатів діяльності підприємства, аналіз рентабельності; аналіз собівартості продукції; аналіз складу і джерел утворення майна підприємства; аналіз фінансової стійкості підприємства; аналіз ліквідності балансу; комплексний аналіз і рейтингове оцінювання фінансового стану підприємства.

Л. А. Лахтіонова [3] акцентує увагу на загальній оцінці фінансового стану підприємства; аналізі фінансової стійкості; аналізі платоспроможності та ліквідності; аналізі грошових потоків; аналізі ефективності використання капіталу; аналізі кредитоспроможності підприємства; оцінці виробничо-фінансового левериджу; аналізі ділової активності та інвестиційної привабливості підприємства; прогнозі фінансових показників діяльності підприємства; аналізі фінансового стану неплатоспроможних підприємств і запобіганню їхньому банкрутству; стратегічному аналізі фінансового ризику та шляхах його зниження.

Серед учених не існує єдиної точки зору на зміст і послідовність фінансового аналізу.

Переглянувши дослідження, присвячені питанням методики аналізу, можна виділити два підходи до порядку проведення аналізу формування і використання фінансових ресурсів (рис. 2).

1. Спочатку аналізуються активи підприємства, а потім джерела їх фінансування.
2. Спочатку проводиться аналіз джерел формування власних і позичених коштів, а тоді – аналіз активів підприємства.

Перший підхід цілком логічний і науково обґрунтований щодо фінансового аналізу підприємства в цілому, тобто коли розглядаються всі аспекти його фінансової діяльності. Другий – більше наближений до теми дослідження. І йому можна дати відповідне, з нашого погляду, наукове обґрунтування. Річ у тому, що фінансові ресурси як економічна категорія ґрунтуються на такій важливій категорії, як капітал. Саме він є першоосновою для зародження будь-якої діяльності; відсутність капіталу робить неможливим існування підприємства як суб'єкта господарювання взагалі.

Рис. 2. Етапи аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання

Ми поділяємо думку прихильників другого підходу і пропонуємо проводити аналіз формування та використання фінансових ресурсів підприємства згідно з альтернативним підходом (рис. 3) у такій послідовності:

на першому етапі здійснюється аналіз джерел формування капіталу: оцінка структури джерел фінансових ресурсів у цілому, аналіз джерел власних коштів, аналіз джерел позикових коштів, постатейний аналіз;

на другому етапі проводиться аналіз активів підприємства: аналіз складу і структури загального капіталу в цілому, аналіз основного капіталу, аналіз оборотного капіталу, постатейний аналіз.

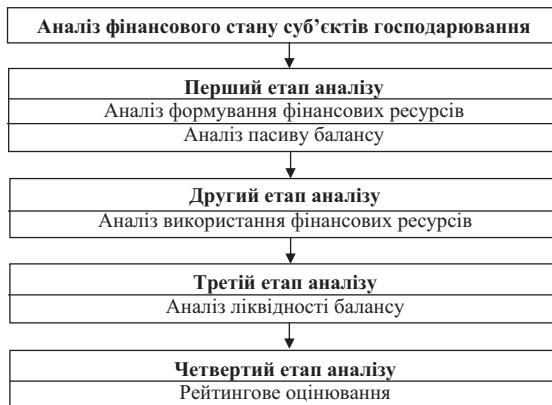

Рис. 3. Аналіз фінансового стану суб'єктів господарювання

Вважаємо за необхідне підкреслити, що перші два етапи – обов'язкові для методики аналізу формування і використання фінансових ресурсів.

Правда, з метою глибшого дослідження слід продовжити аналіз через вивчення співвідношення окремих статей активу і пасиву балансу підприємства.

Таким чином, подальше дослідження вимагає впровадження ще двох етапів.

На третьому етапі аналізують ліквідність балансу підприємства, який передбачає деяку перебудову активів за ознакою ліквідності, а пасивів за терміновістю їх погашення. На цьому етапі головною метою є перевірка збалансованості надходження і витрачання фінансових ресурсів підприємства, тобто здатність підприємства розраховуватись за своїми зобов'язаннями власним майном за певний період часу.

На четвертому, заключному, етапі проводять порівняльний аналіз фінансових показників одного підприємства з іншими або за різні звітні періоди, тобто розраховують узагальнювальний рейтинговий показник.

Висновки. Здійснення аналізу фінансового стану підприємства вимагає правильної організації аналітичної роботи, тобто упорядкування, налагодження координації та погодження її здійснення з метою попередження дублювання, внесення єдності в роботу окремих посадових осіб або аналітичних органів.

Отже, у процесі аналізу фінансового стану підприємства можуть використовувати найрізноманітніші методики аналізу. Їх кількість і широта застосування залежать від конкретних цілей аналізу і визначаються його завданнями в кожному конкретному варіанті.

Підсумовуючи розгляд методики фінансового стану підприємства, варто ще раз підкреслити, що необхідність і значення такої оцінки зумовлені потребою систематичного аналізу та вдосконалення роботи за ринкових відносин, переходу до самоокупності, самофінансування, потребою в поліпшенні використання фінансових ресурсів, а також пошуком у цій царині резервів зміцнення фінансової стабільності підприємства.

Список використаних джерел

1. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій: Затв. наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27 червня 1997 р. № 81 // Держ. інформ. бюл. про приватизацію. – 1997. – № 12.
2. Новий тлумачний словник української мови: У 4-х т. / Яременко В. В., Сліпущко О. М. – К.: Аконті, 1999. – Т. 2. – 969 с.
3. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: Монографія. – К.: КНЕУ, 2001. – 387 с.
4. Мних Є. В. Економічний аналіз: Підручник. – 2-ге вид. – К.: ЦНЛ, 2005. – 472 с.
5. Федорович Р. В., Загородна О. М., Серединська В. М. Фінансовий аналіз: Навчально-методичний посібник. – Тернопіль: ТАНГ, 2001. – 149 с.

6. Шеремет А. Д., Негашев Е. В. Методика финансового анализа. – М.: ИНФРА-М., 1999. – 208 с.
7. Измайлова К. В. Финансовый анализ: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2000. – 152 с.

Шурпенкова Р. К.

Методика анализа финансового состояния субъектов хозяйствования

Описаны методические основы проведения анализа финансового состояния для субъектов хозяйствования. Поданы этапы проведения анализа финансового состояния предприятия за двумя подходами, определенными направлениями и аспектами. Предоставлено предложение относительно их совершенствования с целью разработки единой методики через установленные подходы к порядку проведения анализа формирования и использования финансовых ресурсов.

Ключевые слова: методика, анализ, финансовое состояние, оценка, субъекты ведения хозяйства, предприятие, финансовые ресурсы.

Shurpenkova R. K.

Method of analysis of the financial state of management subjects

Methodical bases of lead through of analysis of the financial state are described for the subjects of management. The stages of lead through of analysis of the financial state of enterprise are given after two approaches, certain directions and aspects. Suggestion is given in relation to their perfection with the purpose of development of single method through the set going near the order of lead through of analysis of forming and use of financial resources.

Key words: method, analysis, financial state, estimation, subjects of ménage, enterprise, financial resources.

Шурпенкова Руслана Казимирівна – доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ).

УДК 657

О. О. Лаврова

КАТЕГОРИАЛЬНИЙ АПАРАТ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Проаналізовано наявний понятійний апарат вітчизняних і міжнародних стандартів у галузі обліку у страхових компаніях, виявлено переваги і недоліки аналізованих об'єктів. На підставі проведеного аналізу сформовано

© О. О. Лаврова, 2013